

**EBOOK
2025**

WWW.KORREPKRISTOF.HU

SZAKDOGA

101 BY **KorrepKristof**

**20
25**

TARTALOM

Tervezés és téma kiválasztás

Időbeosztás és stratégia

Gyakori hibák

AI használat lehetőségei és veszélyei

A szakdolgozat kötelező szerkezete

Valós mintaelemzés – hibás szakdolgozat

Valós mintaelemzés – javított szakdolgozat

Hivatkozási kisokos – APA és Harvard

Formai követelmények és tipográfia

Leadás előtti nagy checklista

Stresszkezelés és motiváció

KorrepKristof

Tervezés és téma kiválasztás

Hogyan válassz jó témát?

Az első lépés, hogy ne essünk abba a csapdába, hogy túl tág vagy túl szűk témát választunk — hiszen a jól behatárolt és fókuszált téma segít, hogy az anyag igazán jól fókuszált, erős és meggyőző legyen.

Nem elég csak rápillantani a szakirodalomra: a felületes irodalomfeldolgozás könnyen elrontja a dolgozat hitelességét. A kiváló kutatás alapja az alapos, mélyreható szakirodalmi munka, amelyben a forrásokat nem csak összefoglaljuk, hanem kritikusan értékeljük is, így a saját gondolataink is érvényesülhetnek.

PÉLDA

100%

- **Túl tág példa:** „A marketing fejlődése az internet korában.” → Lehetetlen átfogni.
- **Túl szűk példa:** „Egyetlen TikTok-kampány elemzése 2023 júniusában.” → Nincs elég anyag, túl specifikus.

Időbeosztás és stratégia

Hogyan válassz jó témát?

A szakdolgozat legnagyobb ellensége az idő. A hallgatók többsége az utolsó hetekben próbál mindent bepótolni, de így biztosan hibákkal tele kerül leadásra.

Oszd fel a feladatokat apró, könnyen elvégezhető egységekre. Például:

- 1 nap = 3 releváns forrás keresése.
- 1 nap = Bevezetés vázlata.
- 1 nap = 2 oldal módszertan megírása.

Időmenedzsment tippek

- Használj naptárat (Google Calendar, Notion, Trello).
- Írj minden nap minimum fél oldalt.
- Soha ne hagyd a javítást az utolsó hétre.

Checklista

időbeosztás

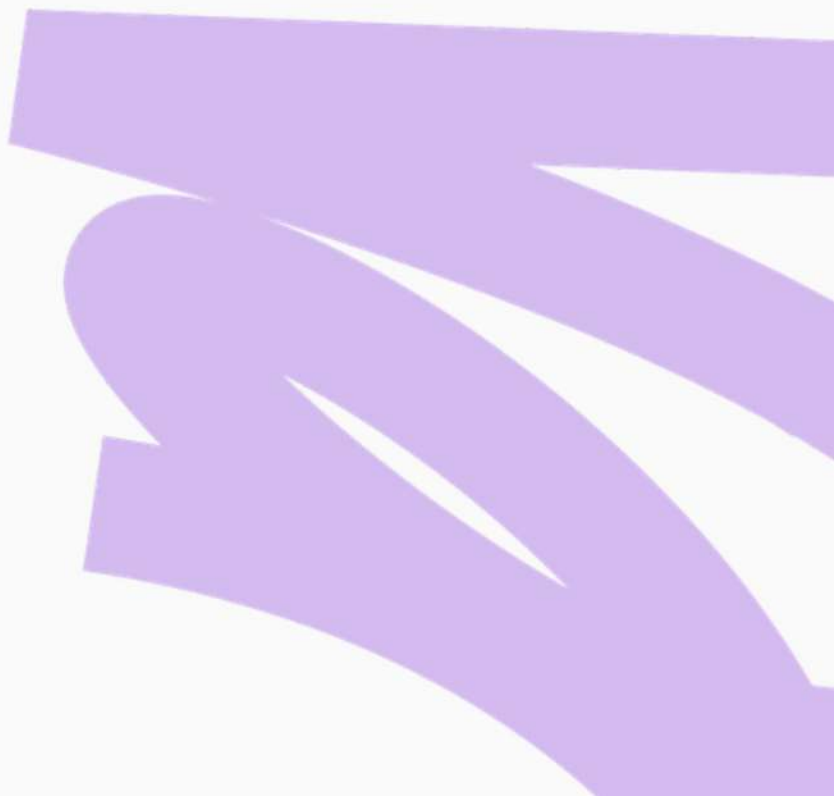
-
- Van konkrét ütemtervem?
 - Hetente haladok, nem havonta?
 - Belekalkuláltam a javítást is?

KorrepKristof

Gyakori hibák és javításuk

1. Felületes irodalomfeldolgozás – csak összefoglalás, kritika nélkül.
2. → Javítás: mindig írd le, miben ért egyet / tér el a szerző álláspontja a tiédétől.
3. Másodlagos forrásokra támaszkodás – Wikipédia, blogok.
4. → Javítás: elsődleges adatgyűjtés (kérdőív, interjú).
5. → Homályos kutatási kérdés / hiányzó hipotézis.
6. → Javítás: pontosan meghatározott, mérhető, kutatható kérdések.
7. Rossz módszertan – nem illik a témához.
8. → Javítás: konzultálj tanárral, válassz bevett módszert.
9. Szerkezeti káosz – nincs logika, fejezetek össze-vissza.
10. → Javítás: kövesd az egyetem által kért struktúrát.
11. → Nyelvi hibák, pongyola stílus.
12. → Javítás: több átolvasás, külső korrektúra.

Szakdolgozatot írni nem mindig egyszerű, de a leggyakoribb hibák ismeretével és elkerülésével az út sokkal gördülékenyebb lehet. Az első lépés, hogy ne essünk abba a csapdába, hogy **túl tág vagy túl szűk témát választunk**—hiszen a jól behatárolt és fókuszált téma segít, hogy az anyag igazán jól fókuszált, erős és meggyőző legyen.

Nem elég csak rápillantani a szakirodalomra: a **felületes irodalomfeldolgozás** könnyen elrontja a dolgozat hitelességét. A kiváló kutatás alapja az alapos, mélyreható szakirodalmi munka, amelyben a forrásokat nem csak összefoglaljuk, hanem kritikusan értékeljük is, így a saját gondolataink is érvényesülhetnek.

Rengeteg hallgató esik abba a hibába, hogy **túlzottan másodlagos forrásokra hagyatkozik**, és közben elsiklanak az elsődleges adatgyűjtés mellett. Pedig a valódi értéket a saját kutatás, saját kérdőívek, interjúk vagy gyakorlati példák adják hozzá—ezektől lesz igazán egyedi és izgalmas a munka!

Az is fontos, hogy a **kutatási kérdéseink világosak legyenek**. Ha homályosak vagy túl általánosak, nem segítik elő a precíz és céltudatos vizsgálatot. Emellett a **hipotézis megalkotása** is kulcsfontosságú: legyen konkrét, tesztelhető és szervesen kapcsolódjon a témánkhoz, mert nélküle a kutatás nem tud érdemi eredményt felmutatni.

A kutatási folyamatot pedig megfelelő módszertannal kell támogatni. Ha a **módszer nem passzol a kérdésekhez**, akkor az egész munkánk ingatag lábakon áll. Érdemes tehát előre átgondolni, mely eszközökkel jutunk megbízható és releváns válaszokra.

Nem szabad elfelejteni, hogy a **módszertani rész** kidolgozottsága megmutatja a kutatásunk komolyságát, fontos, hogy itt részletes és átlátható legyen a leírás. Ugyanilyen jelentős, hogy ne keverjük össze a puszta tények közlését az önálló elemzéssel—ez utóbbi adja igazán a dolgozat lényegét és egyediségét.

Sokakat megtréfál a **következtetések alátámasztásának hiánya**. Jó következtetéseket csak akkor írhatunk, ha azok mögött meggyőző adatok, példák és irodalmi hivatkozások állnak. Majdnem olyan súlyos hiba az is, ha a dolgozat szerkezete nem logikus, mert ettől az egész munka nehezen átláthatóvá válik.

Ne hagyjuk, hogy a stílus vagy a nyelvhasználat rontson az összhatáson! A **nyelvi és stilisztikai hibák** könnyen megelőzhetők többszöri átolvasással vagy akár egy külső szem segítségével. Fontos, hogy a **hivatkozási rendszer** is egységes legyen, mert a rendre és pontosságra való odafigyelés az egyik legfontosabb jele a professzionalizmusunknak.

Ez persze nem csak a tartalomról szól: a részletekre is figyelni kell. A **formai követelmények betartása** (például margók, betűtípus, tartalomjegyzék) garantálja, hogy egy igényes és profi munkát adunk le. Gondoljunk arra is, hogy a **mellékleteket ne a törzsszövegbe szúrjuk be**, hanem külön mellékletként kezeljük, így lesz átlátható és rendezett a dolgozat.

Az időbeosztás pedig megint csak kulcsfontosságú. Ha hagyjuk, hogy az írás és a javítás az utolsó pillanatra maradjon, az könnyen stresszhez és hibákhoz vezet. Egy jól felépített ütemterv csodaszer lehet, hogy minden részfeladatot időben át tudjunk nézni és csiszolni.

Végül pedig ne feledjük: a siker kulcsa a **felkészültség és a kritikus szemléletmód**. Ha időben kezdünk, jól átgondoljuk és elemzünk mindent, akkor nemcsak jobb eredményt kapunk, de sokkal magabiztosabban is érezhetjük magunkat a védés során.

AI használat lehetőségei és veszélyei

Ma már ugye egyre többen használnak AI-t szakdolgozatírás közben, ami sok szempontból nagyszerű segítség, de nagy buktató is lehet. Ugyanis az AI sosem fog biztos igazságot mondani, mert algoritmusként, és nem tanárként funkcionál.

Ha nincs meg a kellő szakmai tudás, a hallgatók ezt sokszor nem veszik észre, így könnyen „becsaphatja” őket az algoritmus.

Az egyetemek pedig nagyon komolyan veszik az AI-használatot és szigorúan tiltják, hogy valaki a gép által generált anyaggal pótolja a saját munkáját. Lehet, hogy az írott dolgozatban egyből nem derül ki, de a szóbeli vizsga során is hamar felszínre kerülnek az ilyen próbálkozások, mert a vizsgáztatók pontosan tudják, mit kérdezzenek, hogy kiderüljön, ki mennyire érti át a témát.

Előre kell nézni. Lesz változás, a mikéntje a kérdés. A jövőben a szakdolgozat műfaja részben át fog alakulni, és valószínűleg egyre inkább a szóbeli felelet válik majd meghatározóvá. Ilyenkor pedig már nem fog ott lenni mellettünk az AI, hogy „kifogja a bajt” – saját tudásunkkal kell helyt állnunk.

Ezért az AI-t inkább támogató eszközként érdemes használni: például ötletekhez, szerkezethez vagy nyelvi segítséghez. De a kulcs mindig az legyen, hogy a saját kutatásunkat, önálló gondolkodásunkat és elemzésünket építsük be a munkába. Ez az, ami igazán értékessé teszi a szakdolgozatot.

AI használat lehetőségei és veszélyei

Fontos még megemlíteni, hogy az AI információi nem mindig frissek vagy teljesek, előfordul, hogy pontatlan dolgokat dob ki. Ezért soha – de tényleg soha! – ne fogadjuk el készpénznek, amit az AI mond, mindig ellenőrizzük hiteles forrásokkal és saját kutatással a kapott eredményeket. Az AI-anyag nyomon követése és hitelessége is problémás lehet, ami a pontos és tudományos munkát nehezíti meg.

Így talán tisztább, hogy az AI remek eszköz lehet, de nem csodaszer. Tudatos használat mellett óriási segítség, ám felelős hozzáállás és gondosság nélkül könnyen veszélyes is. A szakdolgozat sikere azon múlik, mennyire tudjuk okosan beépíteni az AI-t, és mennyire tudjuk megőrizni a saját szakmai hitelességünket.

Hivatkozási kisokos – APA és Harvard

A hallgatók egyik legnagyobb
rémálma a hivatkozás.

Itt egy gyors, rövid útmutató az APA 7 hivatkozási stílushoz, kifejezetten szakdolgozók igényeire szabva. Célja, hogy gyorsan használható fogódzót adjon a szövegek közötti hivatkozáshoz és a hivatkozásjegyzékhez, sok példával és “mi-miért” magyarázattal.

Mi az az APA 7, és mikor használandó?

- Az APA (American Psychological Association) 7. kiadása egy szerző–év alapú hivatkozási rendszer, amit társadalom- és viselkedéstudományokban gyakran kérnek, de sok magyar egyetem más területeken is alkalmazza.
- Lényege: a szövegben rögtön jelezni kell, honnan jött az információ (szerző, év, idézetnél oldalszám), a dolgozat végén pedig pontos tételes lista (hivatkozásjegyzék) segít mindent visszakeresni.
- A cél a követhetőség és az etikus felhasználás: minden nem közismert tényt, számot, érvet vagy gondolatot hivatkozni kell, kivéve, ha valóban “közismert” (common knowledge) információról van szó.

Szövegekői hivatkozások – a gyakorlatban

Az APA 7 szövegekői hivatkozás nagyon logikus: Szerző(k) + Év + (Idézetnél oldal/terjedelem). Íme a gyors mintatár.

Parafrázis (átfogalmazás, nem szó szerinti idézet)

- Egy szerző: (Kovács, 2020) vagy Kovács (2020) szerint ...
- Két szerző: (Kovács & Szabó, 2020) vagy Kovács és Szabó (2020) rámutatnak
- Három vagy több szerző: már az első alkalomtól “et al.”: (Kovács et al., 2020) vagy Kovács és mtsai (2020) szerint ...
- Szervezet, mint szerző: első említéskor teljes név + akár rövidítés: (Központi Statisztikai Hivatal [KSH], 2020), később: (KSH, 2020).
- Nincs szerző: a mű címével hivatkozunk és évvel: (“Jövőkutatás a digitális korban,” 2020).
- Nincs év: (Kovács, n.d.).
- Ugyanabban a zárójelben több forrás: (Kovács, 2019; Nagy, 2021; Tóth et al., 2018) – ABC sorrendben.
- Ugyanazon szerző több műve: (Kovács, 2018, 2020, 2022).
- Ugyanazon szerző ugyanabban az évben több mű: betűzés a hivatkozásjegyzék rendje szerint: (Kovács, 2020a, 2020b).
-

Praktikus tipp: parafrázisnál oldalszám nem kötelező, de ha egy konkrét részre támaszkodsz, érdemes megadni (p. 42), mert erősebb és korrektbb.

Szó szerinti idézet (idézőjel kötelező)

- Rövid (max. ~40 szó): “...” + (Szerző, Év, p. x) – magyar szövegben használd a „ ... ” idézőjeleket, de az APA-ban az oldalszám jelölése p./pp. marad.
- Hosszú (40+ szó): blokkidézet (külön bekezdés, behúzva, idézőjel nélkül) + (Szerző, Év, p./pp. x–y).
- Példa: “A módszertani transzparencia a kutatás gerince” (Kovács, 2020, p. 55).

Másodlagos hivatkozás (valamit egy másik műből ismersz)

Ha A-szerző gondolatát B-szerzőnél olvastad, de A művéhez nem férsz hozzá: a szövegben jelöld: (A szerző, év, idézi: B szerző, év), a hivatkozásjegyzékben csak B szerepel. Csak akkor használd, ha tényleg nem férsz hozzá az eredetihez.

Különleges esetek

- Azonos vezetéknevű szerzők: adj meg kezdőbetűt: (Kovács, J., 2020; Kovács, P., 2020).
- Oldalszám nélküli források (pl. weboldal): használhatsz fejezetcímet vagy bekezdésszámot: (Szerző, Év, “Fejezet címe” rész) vagy (Szerző, Év, para. 4).
- Audiovizuális források (videó/podcast): időbélyeg per:mp formában: (Szerző, Év, 01:23).

Hivatkozásjegyzék – arany szabályok

A hivatkozásjegyzék az APA 7-ben egységesen formázott, alfabetikus, és “függő behúzású”.

- Új oldalra kerüljön, “References” vagy “Hivatkozások” címmel (kövesd a kar/elvárásokat).
- Dupla sorköz, minden tétel függő behúzással (hanging indent, 1,27 cm).
- Egy az egyben feleljen meg a szövegek közötti hivatkozásoknak: amit idéztél, benne van; ami benne van, azt idézted.
- Szerzők: vezetéknev, kezdőbetű(k). Legfeljebb 20 szerzőt sorolj fel; 21 vagy többenél: első 19, ..., utolsó szerző.
- Dátum: (Év) vagy (Év, Hónap Nap) – ha elérhető. Ha nincs: (n.d.).
- Címek: mondatstílusú (sentence case; csak az első szó és a tulajdonnevek nagybetűsek).
- Dőlt betű: könyv címe; folyóirat neve + évfolyam.
- DOI/URL: DOI-t “<https://doi.org/...>” formában add meg; URL-t csak ha kell (dinamikus webes tartalom). Hozzáférési dátum általában nem kell, kivéve nagyon változó tartalomnál.

GYORS MINTÁK

(másold be és cseréld az adatokat)

- Könyv
- Szerző, A. A., & Szerző, B. B. (Év). Cím: Alcím. Kiadó.
- Könyvfejezet szerkesztett kötetben
- Szerző, A. A. (Év). Fejezet címe. In Szerkesztő, C. C. (Ed.), Kötet címe (pp. xx–xx). Kiadó.
- Folyóiratcikk (DOI-val)
- Szerző, A. A., Szerző, B. B., & Szerző, C. C. (Év). Cikk címe. Folyóirat Neve, Év/folyam(Szám), xx–xx.
<https://doi.org/xxxxx>
- Weboldal cikk/sajtóközlemény
- Szerző vagy Szervezet. (Év, Hónap Nap). Cím. Oldal/Site neve. URL
- Jelentés (ha a kiadó eltér a szerzőtől, tüntesd fel)
- Szervezet. (Év). Cím (Jelentésszám, ha van). Kiadó. URL
- Konferenciacikk
- Szerző, A. A. (Év, Hónap). Cím. In Konferencia címe (pp. xx–xx). Kiadó. DOI/URL
- Datasetsz (adatállomány)
- Szerző/Szervezet. (Év). Cím [Adatkészlet]. Kiadó/Repozitórium. DOI/URL
- Videó/podcast
- Csatorna/Szerző. (Év, Hónap Nap). Cím [Videó/Podcast]. Platform. URL
- Jogszabály
- Jogszabály címe, száma (Év). Közlöny/URL

KorrepKristof

Magyar nyelvű dolgozatoknál figyelj ezekre

Idézőjelek: magyar szövegben „ ... ”, de az APA szerinti oldalszámjelölés p./pp. marad.

Szervezetek: első említéskor teljes név + rövidítés, utána használhatod a rövidítést.

Nincs év? Használj n.d.-t (no date). Nincs szerző? A cím kerül a szerző helyére.

Címeknél ne írd minden szót nagybetűvel; a folyóirat neve kivétel (ahol a folyóiratnév nagy kezdőbetűs).

Hosszú URL-eknél törés engedett természetes pontokon; kerülendő a szóközök közé illesztett “láthatatlan” karakter.

Gyakori hibák (és hogyan kerülöd el őket)

- Csak a bibliográfiába teszed be a tételt, de a szövegben nincs rá hivatkozás (és fordítva). Mindig legyen teljes egyezés.
- “et al.” rossz használata: APA 7-ben három vagy több szerző esetén már az első hivatkozástól “et al.” a szövegben.
- Túl sok pont a címben vagy mondatstílus helyett címstílus alkalmazása.
- DOI-t “doi:” előtaggal adod meg: helyesen URL formában (<https://doi.org/...>).
- Nincs függő behúzás a hivatkozásjegyzékben, vagy nem dupla a sorköz.
- Másodlagos hivatkozás túlhasználata – ahol lehet, keresd meg az eredeti művet.

Mini ellenőrzőlista leadás előtt

- Szövegek közötti hivatkozás minden nem közismert állításnál megvan?
- A hivatkozásjegyzék pontosan tükrözi a szövegben szereplő tételeket?
- Formázás: alfabetikus rendezés, dupla sorköz, függő behúzás rendben?
- Szerzők száma és formátuma (max. 20 név teljesen, 21+ esetén elipszis) rendben?
- Címek sentence case-ben, dőlt betűk jó helyen, DOI/URL korrekt formában?

Gyors “fogd és vidd” szövegközi minták

- Egy szerző parafrázis: (Kovács, 2020)
- Két szerző parafrázis: (Kovács & Szabó, 2020)
- 3+ szerző parafrázis: (Kovács et al., 2020)
- Szervezet (első / további): (Központi Statisztikai Hivatal [KSH], 2020); (KSH, 2020)
- Idézet oldalszámmal: (Kovács, 2020, p. 55) vagy (Nagy, 2019, pp. 12–14)
- Több forrás együtt: (Kovács, 2019; Nagy, 2021; Tóth et al., 2018)
- Ugyanazon év több mű: (Kovács, 2020a, 2020b)

Zárás – okos rutin, kevesebb stressz

Érdemes kialakítani egy “hivatkozás-rutint”: már az első vázlatnál írd be a szövegközi hivatkozásokat, és minden forrást azonnal rögzíts a hivatkozásjegyzékben. Használhatsz bibliográfia-kezelőt (pl. Zotero, Mendeley), de mindig ellenőrizd kézzel a végeredményt: a stílusellenőrzés a szerző felelőssége. Ha elakadsz speciális forrásoknál (pl. jogszabály, podcast, adatbázis), nézz rá egy hivatalos példatárra, és igazítsd a mintát a konkrét esetedhez. A következetesség és a tiszta, átlátható hivatkozás sok pontot és még több nyugodt percet hoz a leadás hetében.

A Harvard-hivatkozás

UNIVERSITY

Az alábbi rövid, fiatalos útmutató a Harvard hivatkozási stílus gyors és magabiztos használatához készült, különösen szakdolgozati munkához. A fókusz a szövegközi hivatkozáson és a hivatkozásjegyzéken van, rengeteg mintával és tippel.

Mi a Harvard és mikor praktikus?

- A Harvard úgynevezett név–év rendszer: a szövegben a szerző(k) neve és az év jelzi a forrást, a végén pedig részletes, alfabetikus hivatkozásjegyzék zárja a munkát.
 - Erőssége a letisztultság és az, hogy olvasás közben azonnal látszik, melyik állítás melyik forrásból érkezik.
 - Mivel a Harvardnak sok intézményi variánsa él (apróságokban eltérhetnek a szabályok), érdemes a tanszéki segédletet is átfutni, és ahhoz konzekvensen ragaszkodni.
-

Szövegek hivatkozásai

A szövegben a zárójeles hivatkozás általában így néz ki: (Szerző, Év) vagy (Szerző és Szerző, Év). Idézetnél oldalszám is kell: (Szerző, Év, p. 12) vagy több oldalnál (pp. 12–14).

- Egy szerző: (Kovács, 2021) vagy Kovács (2021) szerint ...
- Két szerző: (Kovács és Tóth, 2021) vagy Kovács és Tóth (2021) kimutatja ...
- Három vagy több szerző: (Kovács et al., 2021) vagy Kovács et al. (2021) úgy találta ...
- Szervezet mint szerző: első említéskor teljes név: (Központi Statisztikai Hivatal, 2020); később – ha a helyi útmutató engedi – rövidítve is lehet: (KSH, 2020).
- Több forrás egy zárójelben: (Kovács, 2019; Nagy, 2021; Tóth et al., 2018) – alfabetikus sorrendben, pontosvesszővel elválasztva.
- Ugyanazon szerző több műve: (Kovács, 2018; 2021).
- Ugyanazon szerző azonos évben több mű: (Kovács, 2020a; 2020b) – a betűjelek a hivatkozásjegyzékben lévő sorrenddel egyezzenek.
- Nincs szerző: a cím kerül a helyére: („Digitális jövő”, 2020) vagy (Digitális jövő, 2020).
- Nincs év: (Kovács, n.d.).
- Idézet (rövid, 40 szón belül): „...” (Kovács, 2021, p. 55).
- Idézet (hosszú, 40 szón túl): blokkidézet (külön bekezdés, behúzva, idézőjel nélkül) + (Kovács, 2021, pp. 55–56).
- Oldalszám nélküli online forrás: fejezetcím vagy bekezdésszám: (Szerző, Év, „Eredmények” szakasz) vagy (Szerző, Év, para. 4).
- Másodlagos hivatkozás (ha az eredetihez nem férhető hozzá): (Eredeti Szerző, Év, idézi: Közvetítő Szerző, Év). A jegyzékbe ilyenkor csak a közvetítő forrás kerül.

Tipp: parafrázisnál az oldalszám nem kötelező, de pontos, ellenőrizhető állítást ad – érdemes használni.

Hivatkozásjegyzék – arany szabályok

A dolgozat végén álló hivatkozásjegyzék alfabetikus és részletes. Célja, hogy a szövegben felbukkanó minden forrás egy az egyben visszakereshető legyen.

Alapelvek:

- Alfabetikus rendezés szerző szerint; ugyanattól a szerzőtől több tétel esetén kronológia (legrégebbitől a legújabbig), azonos éven belül 2020a, 2020b stb.
- Függő behúzás (hanging indent) és egységes központosítás.
- DOI-t teljes URL-ként érdemes megadni (<https://doi.org/...>), webes forrásoknál pedig jellemzően szerepel az „Elérhető:” és a „(Hozzáférés: ÉÉÉÉ. hó nap.)” mező – ez intézményi elvárástól függően változhat.
- A hivatkozásjegyzék és a szövegek közötti hivatkozások tételei fedjék egymást: se több, se kevesebb.

Gyakori buktatók (gyors elkerülési útmutató)

- Szöveg–jegyzék eltérés: minden szövegben hivatkozott tétel legyen a jegyzékben, és fordítva.
- „et al.” következetlen használata: három vagy több szerzőnél szövegben „et al.”, jegyzékben a helyi szabályt kövesd (sok Harvard-változat 3-ig felsorol, 4+-nál et al.).
- Idézet oldalszám nélkül: szó szerinti idézetnél mindig kell p./pp.
- Változékony webes tartalomnál: hozzáférési dátum hiánya – sok intézmény megköveteli.
- Inkonzisztens központosítás, hiányzó DOI/URL, hibás névformátum (vezetéknév–keresztnev).

Gyors mintakönyvtár (másolható sablonok)

Könyv

Szerző, V. (Év) Cím: Alcím. Kiadó, Kiadás helye.

Példa: Kovács, A. (2021) Módszertan érthetően. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Szerkesztett kötet fejezete

Szerző, V. (Év) Fejezet címe. In: Szerkesztő, V. (szerk.) Kötet címe. Kiadó, Kiadás helye, pp. xx–xx.

Példa: Tóth, B. (2020) Mintavételi stratégiák. In: Nagy, P. (szerk.) Empirikus kutatás. Typotex, Budapest, pp. 15–34.

Folyóiratcikk

Szerző, V. és Szerző, V. (Év) Cikk címe. Folyóirat neve, Évfolyam(Szám), pp. xx–xx.

<https://doi.org/xxxxx>

Példa: Szabó, C. és Farkas, D. (2019) Innováció és hálózatok. Közgazdasági Szemle, 66(3), pp. 45–62. <https://doi.org/10.1234/ksz.2019.123>

Online cikk / weboldal

Szerző / Szervezet (Év) Cím. Honlap neve. Elérhető: URL (Hozzáférés: ÉÉÉÉ. hó nap.)

Példa: Központi Statisztikai Hivatal (2020) Munkaerőpiaci gyorsjelentés. KSH.hu. Elérhető: <https://www.ksh.hu> (Hozzáférés: 2025. szeptember 5.)

Jelentés

Szervezet (Év) Cím (Jelentésszám, ha van). Kiadó/Publikáló szervezet, Hely. DOI/URL

Példa: European Commission (2023) Rule of Law Report. Publications Office of the EU, Luxembourg. <https://doi.org/10.xxxx/xxxx>

Diplomamunka / értekezés

Szerző, V. (Év) Cím. Típus, Intézmény, Hely. DOI/URL (ha van)

Példa: Kiss, E. (2022) Zöld átállás és vállalati teljesítmény. MSc szakdolgozat, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest.

Jogsabály

Jogsabály címe, száma (Év) Kihirdető dokumentum. Elérhető: URL (Hozzáférés: ÉÉÉÉ. hó nap.)

Példa: 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról. Magyar Közlöny. Elérhető: <https://njt.hu> (Hozzáférés: 2025. szeptember 5.)

Adatkészlet

Szerző/Szervezet (Év) Cím [Adatkészlet]. Kiadó/Repozitórium. DOI/URL

Példa: World Bank (2024) World Development Indicators [Dataset]. World Bank Data Catalog. <https://datacatalog.worldbank.org>

Videó / podcast

Csatorna/Szerző (Év) Cím [Videó/Podcast]. Platform. Elérhető: URL (Hozzáférés: ÉÉÉÉ. hó nap.)

Példa: TED (2018) The power of introverts [Videó]. YouTube. Elérhető: <https://youtube.com> (Hozzáférés: 2025. szeptember 5.)

Konferenciacikk

Szerző, V. (Év) Cím. In: Konferencia címe, Hely, Dátum. Kiadó, Hely, pp. xx–xx. DOI/URL

Mini ellenőrzőlista (leadás előtti 2 perc)

- Szövegközi hivatkozások egységesen formázva (név–év, idézetnél p./pp.)?
- Jegyzék alfabetikus, függő behúzás rendben, minden adat (év, cím, kiadó, DOI/URL) megvan?
- Ugyanazon év több mű: a/b/c jelölés konzisztensen szerepel a szövegben és a jegyzékben is?
- Szervezeti rövidítés első említéskor feloldva, később következetesen használva?
- Minden “szürke zóna” (blog, slide, előadás, adatbázis) formátuma a helyi útmutatóhoz igazítva?

Praktikus workflow (stresszmentes verzió)

- Forrásrögzítés azonnal: ahogy olvasási jegyzet készül, rögtön menjen a jegyzékbe a tétel.
- Minták/sablonok használata: a fenti sablonokból készíthető saját „snippetes” gyűjtemény.
- Eszközök okosan: bármely referencia-kezelő (Zotero, Mendeley, EndNote) gyorsít, de a végső ellenőrzés mindig manuális.
- Következetesség mindenképp: a Harvard rugalmas – a pontosságot és egységességet a szerző tartja kézben.

Kulcsszavak a fókuszhoz: a Harvard név–év alapú, a szövegben a szövegközi jelölés a kapaszkodó, a végén pedig a részletes hivatkozásjegyzék biztosítja a visszakereshetőséget.

ÍGY NÉZ KI EGY ROSSZ SZAKDOLGOZAT

1. Bevezetés

A Nyugat-Balkán régió az 1990 után bekövetkezett politikai, gazdasági és társadalmi átalakulások egyik legösszetettebb példáját képviseli Európában[1]. A volt Jugoszlávia utódállamai és Albánia több mint három évtizeden keresztül zajló transzformációs folyamaton mennek át, amely magában foglal(t)a a szocializmusból a piacgazdaságba való átmenetet, a demokratikus intézmények kiépítését, valamint a véres etnikai konfliktusok utáni társadalmi megbékélést[25]. **(rossz a betűtípus, rossz a formázás, a hivatkozás pedig szintén. Végig ilyen, se sorkizárás, se térköz, se semmi!)**

Az 1990-es évek során Európa egyik utolsó jelentős államföldrajzi átalakulása zajlott le a térségben, amikor Jugoszlávia felbomlását követően EU-s és amerikai felügyelet mellett valósult meg a nyugat-balkáni rendezés[1]. Ez a folyamat a térség fragmentálódásához vezetett: számos új állam született, az államhatárok hossza több mint duplájára nőtt, és megindult a nemzeti-etnikai szállásterületek homogenizálódása[1]. **(A hivatkozás mindenhol rossz. Ha így hivatkozol, kérdés nélkül buktatnak.)**

A régió hat országát - Albánia, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Montenegró, Észak-Macedónia és Szerbia - napjainkban is jelentős kihívások jellemzik. Ezek közé tartozik a demokratikus konszolidáció nehézségei, a korrupció és szervezett bűnözés elleni küzdelem, valamint a még mindig megoldatlan bilaterális viták[49][50]. A térség geostratégiai jelentősége miatt nemcsak az EU, hanem Oroszország, Kína és Törökország is verseng a befolyásért[60][66]. **(rövid jellemzések vannak, nincs kifejtés, nincs megfelelő tagolás)**

A Nyugat-Balkán átalakulásának megértése kulcsfontosságú az európai integráció jövője és a regionális stabilitás szempontjából. Ez a tanulmány átfogó elemzést nyújt a régió 1990 utáni fejlődéséről, kiemelve mind az elért eredményeket, mind a még megoldásra váró kihívásokat.

2. Történelmi háttér és a jugoszláv válság (1990-2001)

2.1 A jugoszláv föderáció felbomlása **(formázás hibás, túl nagy a fejezet!)**

A délszláv föderáció széthullása az 1980-as évek végén kezdődött meg, amikor Josip Broz Tito marsall 1980. május 4-én bekövetkezett halála után szinte azonnal repedések mutatkoztak az addig többé-kevésbé egységes délszláv egységen **(így nem fogalmazhatsz, mert logikai hibához vezet!)**[3].

Az 1980-as évek folyamán egyre erősödő gazdasági válság és a politikai krízis összefonódott, különösen Slobodan Milošević szerb hatalomra jutása után[5]. *(Szerb micsoda?)*

Az 1980-as évek végén a jugoszláv eliteken belül két tábor *(logikai ellentmondás)* alakult ki a föderáció jövőjét illetően[5]. Az egyiket a szlovének és horvátok képviselték, akik a döntéshozatal további decentralizációját szorgalmazták a gazdasági válság leküzdése és a stabilitás biztosítása érdekében. A másik tábor, amely magában foglalta Miloševićet és szövetségeseit Montenegróban, valamint a két szerb autonóm tartományban, Vajdaságban és Koszovóban, nagyobb centralizációt követelt[5].

Milosevics 1989-ben megszüntette a tartományok autonómiáját, majd 1990 januárjában az országot vezető elnökségben az "egy ember-egy szavazat" elvét akarta érvényesíteni[6]. Ez a szerb pozíciók jelentős erősítését jelentette volna a Szerbia által dominált Vajdaság, Koszovó és Montenegró révén. A többi tagköztársaság küldötte tiltakozott ez ellen[6].

Mivel 1990-re nem sikerült megállapodást elérni, Szlovénia és Horvátország a függetlenség mellett döntött, és Macedónia valamint Bosznia-Hercegovina követte példájukat[5]. 1991. június 25-én Szlovénia és Horvátország kikiáltotta függetlenségét[3][6].

2.2 A délszláv háborúk és következményeik

A jugoszláv válság az egyik legvéresebb fegyveres konfliktus volt Európa területén a második világháború óta[3]. A délszláv háború három fő szakaszra osztható:

Szlovéniai tíznapos háború (1991. június 26 - július 7)

A legrövidebb és legkevesebb áldozattal járó konfliktus volt, amely Szlovénia függetlenségének elismertetéséért zajlott[3].

Horvátországi háború (1991-1995)

A horvátországi háborúban a szerb kisebbség, a Jugoszláv Néphadsereg támogatásával, ellenállt Horvátország függetlenségének és megpróbálta a szerb lakta területeket Szerbiához csatolni[3]. *(Nem a legcélszerűbb ugyan azt a hivatkozást beletenni minden bekezdés végére)*

Boszniai háború (1992-1995)

A délszláv háborúk legvéresebb szakasza volt. Bosznia-Hercegovina vegyes etnikai összetétele - körülbelül 43% bosnyák muszlim, 33% boszniai szerb, 17% boszniai horvát és 7% egyéb nemzetiség - különösen bonyolulttá tette a helyzetet[26]. A konfliktus véres hármasharcra alakult át, ahol a

polgári lakosság minden etnikum részéről a szörnyű bűncselekmények áldozatává vált[26].

(Túlhivatkozás van, egy hivatkozás egyszer, vagy a sor elején, vagy a végén!)

A boszniai háború legszörnyűbb eseménye az 1995. júliusi srebrenicai mészárlás volt, amikor Ratko Mladić parancsnoksága alatt álló szerb erők több mint 8000 bosnyák muszlim férfit és fiút végeztek ki - ez volt az egyetlen Európában a második világháború óta genocídiumnak minősített esemény[26][32].

Koszovói konfliktus (1998-1999)

A következő konfliktus központja Koszovó volt, ahol az etnikai albán közösség függetlenségre törekedett Szerbiától[26]. 1998-ban a Koszovói Felszabadítási Hadsereg (UÇK) nyílt lázadásba kezdett a szerb uralom ellen[29]. A szerb erők túlnyomó katonai fölényrel és az etnikai albán civilek szisztematikus üldözésével válaszoltak[29].

A diplomáciai tárgyalások 1999 februárjában Rambouillet-ben elkezdődtek, de a következő hónapban kudarcot vallottak[29]. Március 24-én a NATO légitámadásokat indított szerb katonai célpontok ellen. Válaszul a jugoszláv és szerb erők Koszovó összes etnikai albán lakosát kiűzték, több százezer embert Albániába, Macedóniába és Montenegróba kényszerítve[29].

2.3 A nemzetközi beavatkozás és béketeremtés

A Daytoni Megállapodás (1995)

A boszniai háború 1995 novemberében ért véget a Daytoni Békemegállapodással[23]. A megállapodást alapvetően amerikai nyomásra és befolyás alatt tárgyalták ki[23]. A Daytoni rendezés létrehozta a mai Bosznia-Hercegovinát, két entitással: a Bosznia-Hercegovinai Föderációval (bosnyákok és horvátok) és a Republika Srpskával (szerbek)[17]. (Kevés, legyél pontos, van egy harmadik körzet is, a Brcko-i, ami a mérleg a két nagy entitás között)

A Daytoni Megállapodás azonban súlyos következményekkel járt. Megerősítette az etnikai tisztogatás révén szerzett területi nyereségeket és intézményesítette az etnikai megosztottságot[14][17]. A megállapodás 25 év után még mindig költséges és mély következményekkel jár, nem csak Bosznia-Hercegovinára, hanem a tágabb délkelet-európai térségre is[14]. (Itt is túlhivatkozás van!)

NATO beavatkozás Koszovóban (1999)

A koszovói válság 78 napos NATO légitámadás-kampánnyal ért véget 1999 júniusában[29]. A NATO és Jugoszlávia békemegállapodást írt alá, amely előírta a csapatok kivonását és közel egymillió

etnikai albán valamint további 500 ezer belső menekült visszatérését[29]. A legtöbb szerb elhagyta a térséget[29].

Az ENSZ békefenntartó erők állomásoztak Koszovóban, amely ENSZ-adminisztráció alá került[29]. 2008 februárjában Koszovó kikiáltotta függetlenségét Szerbiától, amit az Egyesült Államok és az Európai Unió számos befolyásos tagja elismert, Szerbia azonban nem[29].

Nemzetközi missziók és intézmények

A konfliktusok rendezését számos nemzetközi misszió és intézmény támogatta[38][47]:

- **UNMIK (1999):** Az ENSZ rendkívül ambiciózus missziót indított Koszovóban ideiglenes adminisztráció felállításával[30]
- **EUFOR Althea (2004):** Az EU békefenntartó csapatai váltották fel a NATO-t Bosznia-Hercegovinában[27]
- **EULEX Kosovo (2008):** Az EU jogállamisági missziója Koszovóban[27]
- **OSCE missziók:** A EBESZ 1992-től kezdve hosszú távú missziókat telepített a régióba[38][44]

A délszláv háborúk összességében több mint 300 000 halott áldozatot követeltek és egymilliónál is többen kényszerültek elhagyni szülőföldjüket[3]. A háborúk újra megismertették a világgal az etnikai tisztogatás fogalmát és súlyos háborús bűnöket eredményeztek[3]. **(kevés, kifejtés kell, hogy mi, miért, felsorolni mindenki tud!)**

3. A politikai átalakulás és demokratizálódás folyamata

3.1 A poszt-konfliktus államépítés

A nyugat-balkáni államok politikai átalakulása az 1990-es évek második felében kezdődött meg a délszláv háborút követően, és a 2000-es évek elején gyorsult fel[4]. Az ideillető országok mára mind megfogalmazták: további fejlődésük érdekében az Európai Unióban képzelik el a jövőjüket[4].

A poszt-konfliktus államépítési folyamat külső felügyelet alatt zajlott le[47]. A nemzetközi közösség egy ambiciózus, többformátumú beavatkozási és felügyeleti rendszert telepített, amely napjainkban is egyfajta protektorátusként működik[30]. Ez a modell világosan megmutatja, hogy a területnek továbbra is mennyire fontos szerepe van, legalábbis Európa ezen részén[1].

Államépítés szakaszai

A poszt-háborús államépítés külső felügyelet alatt több fázisra osztható[47]:

1. **Biztonságépítés:** Első szakaszként jött a biztonság megteremtése
2. **Intézményépítés:** Ezt követte a demokratikus intézmények kialakítása
3. **Normateremtés:** Végül a demokratikus normák internalizálása
4. **Demokráciaépítés:** Az átfogó cél a demokratikus politikai rendszer kialakítása

3.2 A demokratikus intézmények kialakulása

A Balkán államai közös vonásokat mutattak az átmenet első évtizedében[11]:

- Fenntartották a folytonosságot kommunista múltjukkal
- Illiberális kezdetet vettek, amelyet hazai elitek és felülről lefelé irányuló politika dominált
- Átélték korai illiberális kompetitív rendjük összeomlását, mielőtt mainstream politikába léptek volna

Közös kihívások

A demokratizálódási folyamat során a régió országai hasonló kihívásokkal néztek szembe[11]:

- Legitimációs problémák
- Etnikai politika megosztó hatása
- Államfoglalás ejtés magánérdekek által
- Gyenge jogállamiság

A politikai átmenet típusa nagy hatással volt a mai politikai helyzetre a balkáni térségben[11]. Az 1990-es évek korai alapozó évei meghatározták a későbbi fejlődési pályát.

3.3 Kihívások és visszaesések

Etnikai pártok dominanciája

Az etnikai pártok dominanciája a nyugat-balkáni politikai rendszerek másik kulcsfontosságú jellemzője[5]. Sok állam belső és külső vitatottság állapotában marad:

- **Bosznia-Hercegovina** továbbra is stagnál, és a Republika Srpska képviselői többször is fenyegetőztek a függetlenségi népszavazással[5]
- **Boszniai horvátok** 2000-ben és 2011-ben is illegális önkormányzást hoztak létre[5]

- **Északi Koszovó** térségében magas a feszültség, ahol a helyi szerbek útlezárásokat és barikádokat állítottak fel[5]

Demokratikus visszaesés jelei

A nyugat-balkáni országokban jelentős demokratikus visszaesés figyelhető meg[49][55]. A térségben hibrid rezsimek alakultak ki - névlegesen plebiszciter demokráciák, amelyekben a demokratikus intézmények törékenyek maradnak, és a politikai jogok és polgári szabadságjogok védelme korlátozott[49]. (Ne legyenek ilyen rövid alfejezetek!)

ÍGY NÉZ KI EGY JÓ SZAKDOLGOZAT

1. Bevezetés

A Nyugat-Balkán régió az 1990 után bekövetkezett politikai, gazdasági és társadalmi átalakulások egyik legösszetettebb példáját képviseli Európában (Reményi, 2019). A volt Jugoszlávia utódállamai és Albánia több mint három évtizeden keresztül zajló transzformációs folyamaton mennek át, amely magában foglal(t)a a szocializmusból a piacgazdaságba való átmenetet, a demokratikus intézmények kiépítését, valamint a véres etnikai konfliktusok utáni társadalmi megbékélést (Murgasova et al., 2015). (TNR, 12. 1.5 sorköz az alap. A formázás minden esetben sorkizárt!)

Az 1990-es évek során Európa egyik utolsó jelentős államföldrajzi átalakulása zajlott le a térségben, amikor Jugoszlávia felbomlását követően EU-s és amerikai felügyelet mellett valósult meg a nyugat-balkáni rendezés (Reményi, 2019). Ez a folyamat a térség fragmentálódásához vezetett: számos új állam született, az államhatárok hossza több mint duplájára nőtt, és megindult a nemzeti-etnikai szállásterületek homogenizálódása (Reményi, 2019).

A régió hat országát - Albánia, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Montenegró, Észak-Macedónia és Szerbia - napjainkban is jelentős kihívások jellemzik. Ezek közé tartozik a

demokratikus konszolidáció nehézségei, a korrupció és szervezett bűnözés elleni küzdelem, valamint a még mindig megoldatlan bilaterális viták (Perez, 2025),(SELDI, 2022). A térség geostratégiai jelentősége miatt nemcsak az EU, hanem Oroszország, Kína és Törökország is verseng a befolyásért (Zeneli, 2020)(De Martini, 2022). **Ezeket a tényezőket figyelembe véve mindjárt látható, hogy a terület kulcsfontosságú Európa stabilitásához, éppen ezért az Európai Uniónak is érdeke, hogy fejlődjenek a nyugat-balkáni országok, különben a megjelenő hatalmi vákuumot Oroszország, esetleg Kína tölti majd be, ami nagy gazdasági veszéllyel jár mind az adott országnak, mind az európai közösségnek egyaránt. (Bővíted, hogy mit és miért, hiába van ott az ok, ha nincs ott az okozat!)**

A Nyugat-Balkán átalakulásának megértése kulcsfontosságú az európai integráció jövője és a regionális stabilitás szempontjából. Ez a tanulmány átfogó elemzést nyújt a régió 1990 utáni fejlődéséről, kiemelve mind az elért eredményeket, mind a még megoldásra váró kihívásokat.

2. Történelmi háttér és a jugoszláv válság (1990-2001)

2.1 A jugoszláv föderáció felbomlása **(szintezel, szépen a tartalommal megfelelően, már beleteszed azt is a tartalomjegyzékbe!)**

A délszláv föderáció széthullása az 1980-as évek végén kezdődött meg, amikor Josip Broz Tito marsall 1980. május 4-én bekövetkezett halála után szinte azonnal repedések mutatkoztak a délszláv **egységállamban**. Az 1980-as évek folyamán egyre erősödő gazdasági válság és a politikai krízis összefonódott, különösen Slobodan Milošević szerb **vezető** hatalomra jutása után (Keil, 2012).

Az 1980-as évek végén a jugoszláv eliteken belül két **elképzelés** alakult ki a föderáció jövőjét illetően. :

- Az egyiket a szlovének és horvátok képviselték, akik a döntéshozatal további decentralizációját szorgalmazták a gazdasági válság leküzdése és a stabilitás biztosítása érdekében.
- A másik tábor, amely magában foglalta Miloševićet és szövetségeseit Montenegróban, valamint a két szerb autonóm tartományban, Vajdaságban és Koszovóban, nagyobb centralizációt követelt (Keil, 2012).

Milosevics 1989-ben megszüntette a tartományok autonómiáját, majd 1990 januárjában az országot vezető elnökségben az "egy ember-egy szavazat" elvét akarta érvényesíteni. Ez a szerb pozíciók jelentős erősítését jelentette volna a Szerbia által dominált Vajdaság, Koszovó és Montenegró révén. A többi tagköztársaság küldötte tiltakozott ez ellen.

Mivel 1990-re nem sikerült megállapodást elérni, Szlovénia és Horvátország a függetlenség mellett döntött, és Macedónia, valamint Bosznia-Hercegovina követte példájukat (Keil, 2012). 1991. június 25-én Szlovénia és Horvátország kikiáltotta függetlenségét. **Boszniában népszavazás volt, ezzel legitimálták a Jugoszláviából való kilépést.**

2.2 A délszláv háborúk és következményeik

A jugoszláv válság az egyik legvéresebb fegyveres konfliktus volt Európa területén a második világháború óta. A délszláv háború három fő szakaszra osztható:

- **Szlovéniai tíznapos háború (1991. június 26 - július 7)**

A legrövidebb és legkevesebb áldozattal járó konfliktus volt, amely Szlovénia függetlenségének elismertetéséért zajlott. **A szlovén függetlenséget a szerb vezető politikai erők nem tudták megakadályozni, lévén, hogy nem volt számottevő szerb lakosság a területen.**

- **Horvátországi háború (1991-1995)**

A horvátországi háborúban a szerb kisebbség, a Jugoszláv Néphadsereg támogatásával, ellenállt Horvátország függetlenségének és megpróbálta a szerb lakta területeket Szerbiához csatolni. **A háború több szakaszban zajlott, köztük két „köztársaságot” is szerveztek a felkelő szerbek, azonban a konfliktus végére ezek az alakulatok összeomlottak, és ENSZ felügyelet mellett integrálódtak Horvátországban. A szerbek veresége után rengeteg ember hagyta el az otthonát, megtorlástól tartva.**

- **Boszniai háború (1992-1995)**

A délszláv háborúk legvéresebb szakasza volt. Bosznia-Hercegovina vegyes etnikai összetétele - körülbelül 43% bosnyák muszlim, 33% boszniai szerb, 17% boszniai horvát és 7% egyéb nemzetiség - különösen bonyolultta tette a helyzetet. A konfliktus véres hármasharcra alakult át, ahol a polgári lakosság minden etnikum részéről a szörnyű bűncselekmények áldozatává vált.

A boszniai háború legszörnyűbb eseménye az 1995. júliusi srebrenicai mészárlás volt, amikor Ratko Mladić parancsnoksága alatt álló szerb erők több mint 8000 bosnyák muszlim férfit és fiút végeztek ki - ez volt az egyetlen Európában a második világháború óta genocídiumnak minősített esemény (ICTY, 'általad megadott évszám').

- **Koszovói konfliktus (1998-1999)**

A következő konfliktus központja Koszovó volt, ahol az etnikai albán közösség függetlenségre törekedett Szerbiától (ICTY, 'általad megadott évszám'). 1998-ban a Koszovói Felszabadítási Hadsereg (UÇK) nyílt lázadásba kezdett a szerb uralom ellen (Britannica, 'általad megadott évszám'). A szerb erők túlnyomó katonai fölényrel és az etnikai albán civilek szisztematikus üldözésével válaszoltak (Britannica, 'általad megadott évszám'). **A konfliktusnak a NATO beavatkozása vetett véget.**

A diplomáciai tárgyalások 1999 februárjában Rambouillet-ben elkezdődtek, de a következő hónapban kudarcot vallottak. Március 24-én a NATO légicsapásokat indított szerb katonai célpontok ellen. Válaszul a jugoszláv és szerb erők Koszovó összes etnikai albán lakosát kiűzték, több százezer embert Albániába, Macedóniába és Montenegróba kényszerítve (Britannica, 'általad megadott évszám').

2.3 A nemzetközi beavatkozás és béketeremtés

- **A Daytoni Megállapodás (1995)**

A boszniai háború 1995 novemberében ért véget a Daytoni Békemegállapodással- A megállapodást alapvetően amerikai nyomásra és befolyás alatt tárgyalták ki (Gaeta et al., 1996). A Daytoni rendezés létrehozta a mai Bosznia-Hercegovinát, két entitással: a Bosznia-Hercegovinai Föderációval (bosnyákok és horvátok) és a Republika Srpskával (szerbek) (Graphics, 2015) **A terület 49-49 arányban lett megosztva, a fennmaradó 2% a Brckoi körzet, egy mérleg a két rész között, ami ráadásul lehetővé teszi a Boszniai Szerb Köztársaság részei között a kapcsolattartást.**

A Daytoni Megállapodás azonban súlyos következményekkel járt. Megerősítette az etnikai tisztogatás révén szerzett területi nyereségeket és intézményesítette az etnikai megosztottságot (Hozic, 2021),(Graphics, 2015). A megállapodás 25 év után még mindig költséges és mélyen

nemek közötti következményekkel jár, nem csak Bosznia-Hercegovinára, hanem a tágabb délkelet-európai térségre is (Hozic, 2021).

o **NATO beavatkozás Koszovóban (1999)**

A koszovói válság 78 napos NATO légicsapás-kampánnyal ért véget 1999 júniusában. A NATO és Jugoszlávia békemegállapodást írt alá, amely előírta a csapatok kivonását és közel egymillió etnikai albán, valamint további 500 ezer belső menekült visszatérését. A legtöbb szerb elhagyta a térséget (Britannica, 'általad megadott évszám').

Az ENSZ békefenntartó erők állomásoztak Koszovóban, amely ENSZ-adminisztráció alá került. 2008 februárjában Koszovó kikiáltotta függetlenségét Szerbiától, amit az Egyesült Államok és az Európai Unió számos befolyásos tagja elismert, Szerbia azonban nem (Britannica, 'általad megadott évszám').

o **Nemzetközi missziók és intézmények**

A konfliktusok rendezését számos nemzetközi misszió és intézmény támogatta (CPC, 2003),(Šabić, 2005):

- **UNMIK (1999):** Az ENSZ rendkívül ambiciózus missziót indított Koszovóban ideiglenes adminisztráció felállításával (Vilanova, 2016)
- **EUFOR Althea (2004):** Az EU békefenntartó csapatai váltották fel a NATO-t Bosznia-Hercegovinában(Hood, 2018)
- **EULEX Kosovo (2008):** Az EU jogállamisági missziója Koszovóban (Hood, 2018)
- **OSCE missziók:** A EBESZ 1992-től kezdve hosszú távú missziókat telepített a régióba (CPC, 2003),(Hill, 2013)

A délszláv háborúk összességében több mint 300 000 halott áldozatot követeltek és egymilliónál is többen kényszerültek elhagyni szülőföldjüket. A háborúk újra megismertették a világgal az etnikai tisztogatás fogalmát és súlyos háborús bűnöket eredményeztek.

3. A politikai átalakulás és demokratizálódás folyamata (új fejezet, új oldal!)

3.1 A poszt-konfliktus államépítés

A nyugat-balkáni államok politikai átalakulása az 1990-es évek második felében kezdődött meg a délszláv háborút követően, és a 2000-es évek elején gyorsult fel. Az ideillető országok mára mind megfogalmazták: további fejlődésük érdekében az Európai Unióban képzelik el a jövőjüket (BRAUN, 2014).

A poszt-konfliktus államépítési folyamat külső felügyelet alatt zajlott le (Šabić, 2005). A nemzetközi közösség egy ambiciózus, többformátumú beavatkozási és felügyeleti rendszert telepített, amely napjainkban is egyfajta protektorátusként működik (Vilanova, 2016). Ez a modell világosan megmutatja, hogy a területnek továbbra is mennyire fontos szerepe van, legalábbis Európa ezen részén (Reményi, 2019).

Államépítés szakaszai

A poszt-háborús államépítés külső felügyelet alatt több fázisra osztható (Šabić, 2005):

1. **Biztonságépítés:** Első szakaszként jött a biztonság megteremtése
2. **Intézményépítés:** Ezt követte a demokratikus intézmények kialakítása
3. **Normateremtés:** Végül a demokratikus normák internalizálása
4. **Demokráciaépítés:** Az átfogó cél a demokratikus politikai rendszer kialakítása

3.2 A demokratikus intézmények kialakulása

A Balkán államai közös vonásokat mutattak az átmenet első évtizedében (Anastasakis, 2013):

- Fenntartották a folytonosságot kommunista múltjukkal
- Illiberális kezdetet vettek, amelyet hazai elitek és felülről lefelé irányuló politika dominált
- Átélték korai illiberális kompetitív rendjük összeomlását, mielőtt mainstream politikába léptek volna

Közös kihívások

A demokratizálódási folyamat során a régió országai hasonló kihívásokkal néztek szembe (Anastasakis, 2013):

- Legitimációs problémák
- Etnikai politika megosztó hatása
- Államfoglalás ejtés magánérdekek által
- Gyenge jogállamiság

A politikai átmenet típusa nagy hatással volt a mai politikai helyzetre a balkáni térségben (Anastasakis, 2013). Az 1990-es évek korai alapozó évei meghatározták a későbbi fejlődési pályát.

3.3 Kihívások és visszaesések

Etnikai pártok dominanciája

Az etnikai pártok dominanciája a nyugat-balkáni politikai rendszerek másik kulcsfontosságú jellemzője. Sok állam belső és külső vitatottság állapotában marad (Keil, 2012):

- **Bosznia-Hercegovina** továbbra is stagnál, és a Republika Srpska képviselői többször is fenyegetőztek a függetlenségi népszavazással
- **Boszniai horvátok** 2000-ben és 2011-ben is illegális önkormányzást hoztak létre
- **Északi Koszovó** térségében magas a feszültség, ahol a helyi szerbek útlezárásokat és barikádokat állítottak fel

Demokratikus visszaesés jelei

A nyugat-balkáni országokban jelentős demokratikus visszaesés figyelhető meg (Perez, 2025) (Kmezic ; Bieber, 2017). A térségben hibrid rezsimek alakultak ki - névlegesen plebisciter demokráciák, amelyekben a demokratikus intézmények törekenyek maradnak, és a politikai jogok és polgári szabadságjogok védelme korlátozott (Perez, 2025).

Források: (Nézd meg, milyen stílusban kéri az intézmény, és úgy add meg!)

- Reményi, P. (2019). A nyugat-balkáni területi rendezés és a térség új geopolitikája in: *Mediterrán és Balkán Fórum*, 13(3).

- Marinova-Zuber, B. (2007). The Rebirth of Nationalism in the Balkans in the 1990s: Causes, Consequences and Possible Solutions in: *Zurich: Eidgenössische Technische Hochschule Zurich*.

- **Hungarian Wikipedia. Délszláv háború. WIKIPEDIÁRA SOSE HIVATKOZUNK! INSTANT BUKÁS!**

- BRAUN, A. (2014). A Nyugat-Balkán és az Európai Unió kapcsolata. *A regionális együttműködés fejlődése. Grotius tanulmány*. in.: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp>.

- Keil, S. (2012). Explaining democratic stagnation in the Western Balkans. in: *IEMed: Mediterranean yearbook*, (2012), 198-201.

- **Hungarian Wikipedia. Jugoszlávia. TILOS!**

- Balázs, P (2011) Új esélyek a Nyugat- Balkánon, in: Haza és Haladás

- European Parliament. Philippe, P; Velina, L: (2019) Reconciliation in the Western Balkans.- The Difficulty of emulating the EU model, in: European Parliament

- Juhász, J. (2019). *Felbomlott? Szétverték? Elbukott? Paradigmák, viták, narratívák Jugoszlávia dezintegrációjának historiográfiájában* (Doctoral dissertation, ELTE).

- Deák et al (2023): Nagyhatalmi befolyás alakulása a Nyugat-Balkánon., in: Magyar Külügyi Intézet,

- Anastasakis, O. (2013). Post-1989 Political Change in the Balkan States: The Legacy of the Early Illiberal Transition Years. in: *Perceptions: Journal of International Affairs*, 18(2), 91-112.

- O'Brennan, J. (2018). *EU enlargement to the Western Balkans: towards 2025 & beyond*. in: Institute of International and European Affairs.

- Haglund, D (2025): NATO in the post-Cold War era, in: NATO

- Hozic, A (2021) Dayton, WPS and the entrenched „manliness” of ethnic power sharing peace agreements, in Women, Peace and Security.

- De Munter, A (2025) Enlargement of the European Union in: European Parliament

Office

Budapest, Váci u 84, 1056 Hungary

Contact

Phone: +36 30 335 9094

Web. www.korrepkristof.hu

Mail: korrepkristof@gmail.com

KorrepKristof

Egyetemista vagy? Mi vagyunk a problémáidra a megoldás.

Tapasztalt mentoraink segítenek átjutni a legnehezebb tárgyakon, hogy a lehető legjobb jegyekkel, csúszás nélkül, gyorsan és tisztán megszerezd a diplomádat.

Kristóf
Alapító

 BGE Külkereskedelmi Kar

 mesterképzés